

Asia: VN/17577/2022

Lausuntopyyntö tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat pienten ja keskisuurten yritysten merkittävimmät esteet sovittelumenettelyjen käytölle riidanratkaisussa

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (EK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Lausuntonaan EK esittää seuraavaa. Oikeusministeriön selvityksessä on pääasiallisesti ansiokkaasti nostettu esille haasteita ja esteitä sovittelumenettelyjen käytölle riidanratkaisumuotona. EK yhtyy näkemykseen, jossa pienien ja keskisuurten yritysten (PK-yrityksien) tietämys sovittelumenettelystä on puutteellista. PK-yrityksien tiedon lisääminen sovintomenettelystä voisi tapahtua monin keinoin oikeustieteenharjoittaja lähtöisesti, esimerkiksi sopimuksissa riidanratkaisusta sovittaessa, riidanratkaisussa tuomioistuimen tiedottaminen ja avustajan kanssa valmistautumisen yhteydessä.

Tulisiko riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä kehittää sovittelumenettelyjen nykyistä suuremman hyödyntämisen suuntaan? Jos, niin millä tavalla?

EK kannattaa kehityssuuntaa, jossa sovittelumenettelyä hyödynnettäisiin enemmän. EK arvostaa tuomioistuinsovitteluun jo käytettyä panosta ja pitää erinomaisena kehityssuuntana sitä, että siihen panostetaan jatkossakin ja sovittellevaa kulttuuria levitetään tuomioistuimissa entistä laajemmalle samalla harmonisoiden sovittelukäytäntöjä. EK:n käsityksen mukaan käräjäoikeuksissa on tälläkin hetkellä erimäärä virkatuomareita, joilla on edellytykset toimia sovittelijoina. EK ehdottaa yhtenä vaihtoehtona, että sovittelijana toimivien virkatuomarien määrä olisi suhteessa sama jokaisessa käräjäoikeudessa. Tuomareita yhdenmukaisesti kouluttamalla sovittelijaresurssit nousisivat tuomioistuimissa ja sovittelukulttuuri vahvistuisi. Kun kerran oikeustieteen alalla vallitsee konsensus siitä, että sovittelumenettely on kustannustehokas riidanratkaisumuoto ja sitä tulisi hyödyntää enemmän, niin oikeustieteenharjoittajien keskuudessa tulisi olla konsensus myös aktiivisesti suosittaa menettelyä riidan osapuolille. Siten sovittelumenettelystä tulisi jakaa tietoa ja sitä tulisi tarjota aktiivisemmin vaihtoehtona avustajien ja tuomioistuimien toimesta. Tällöin menettelyn käyttö lisääntyisi.

Pitäisikö alustavaan sovitteluistuntoon osallistumisesta säätää laissa?

Mikäli sovitteluistuntoon osallistumisesta säädettäisiin lailla, niin säädöksessä tulisi osapuolilla säilyä mahdollisuus myös kieltäytyä sovittelumenettelystä. Sovinnonsaavuttaminen perustuu osapuolten

tahtoon sopia asia ja päättää riita. EK näkee merkityksettömänä sovitteluistunnon, jossa osapuolilla ei ole tahtoa sopia asiaa eikä lailla velvoittaminen muuta osapuolten tahtotilaa. Asenne- tai kulttuurinmuutos riitaprosessin käsittelyssä, jossa sovittelumenettelyä tarjottaisiin ja siitä tiedotettaisiin aktiivisesti jo haastehakemuksen jättö- ja lausuma-vaiheessa voisi tuottaa yhtä hyvän lopputuloksen kuin lailla velvoittaminen.

Näettekö tarvetta kehittää tuomioistuinsovittelua koskevaa lainsäädäntöä ja millä tavalla, jotta siitä tulisi nykyistä toimivampi vaihtoehto pienten ja keskisuurten yritysten riidanratkaisuun?

EK:n näkemyksen mukaan tuomioistuinsovittelumenettelyn pääasiallinen haaste on se, että se soveltuu jo nyt riidanratkaisumuodoksi, mutta sen käyttö ei ole tarpeeksi tunnettua ja yleistä. Käytön yleistyminen nykyisessä muodossa ei suoranaisesti vaadi sääntelyllä velvoittamista vaan tavan vakiinnuttamista osaksi oikeudenkäynti- ja riidanratkaisukulttuuria.

Pitäisikö Suomeen luoda selvityksessä esitetty tuomioistuimen ulkopuolinen institutionaalinen sovittelumenettely? Jos, niin millainen?

EK kannattaa tuomioistuimen ulkopuolisten sovittelumenettelyiden harmonisointia ja keskittämistä oikeusvarmuuden lisäämiseksi. EK kannattaa myös sitä, että tuomioistuinsovittelu ja tuomioistuimen ulkopuolinen institutionaalinen sovittelumenettely olisivat yhdenmukaisia ja tasalaatuisia. Yleinen luottamus sovittelumenettelyä kohtaan lisääntyisi, mikäli toiminta, ohjeistus ja kouluttautuminen olisivat keskitettyä. Myös sovittelumenettelyn ja sovittelijoiden laatua olisi näin helpompi kontrolloida. EK:n näkemyksen mukaan tuomioistuimen ulkopuolisen institutionaalisen sovintomenettelyn käyttöönotto edellyttäisi sääntelyä lailla, kuten laki asianajajista tai laki luvansaaneista oikeudenkäyntiavustajista osoittaa. Edellä mainituista syistä EK näkee tarpeellisena myös, että tuomioistuinsovittelu sekä institutionaalinen sovintomenettely kävisivät vuoropuhelua keskenään, kun ne olisivat rinnakkainen vaihtoehto ja tarkoitus olisi myös jakaa resursseja näiden kesken. EK katsoo, ettei tuomioistuimen ulkopuolisen institutionaalisen sovittelijan tarvitse olla asianajaja vaan hän voi olla muukin oikeustieteellisen koulutuksen ja sovittelijan koulutuksen saanut henkilö ja lisäksi esimerkiksi tietyn toimialan tai asian asiantuntija.

Näettekö tarvetta sille, että pienten ja keskisuurten yritysten välisiä riitoja voitaisiin käsitellä jossakin ratkaisusuositusta antavassa lautakunnassa kuten kuluttajariitalautakunnassa?

EK katsoo, että oikeat resurssit turvaamalla ja panostamalla tuomioistuihin ja mahdolliseen tuomioistuimen ulkopuoliseen institutionaaliseen sovintomenettelyyn erillinen lautakunta olisi tarpeeton. Se pikemminkin saattaisi pidentää käsittelyaikoja, jos PK-yritys joutuisi kahteen eri menettelyyn, lautakuntaan ja tuomioistuimeen, yhden keskitetyn sijaan.

Muita kommentteja selvityksestä?

EK pitää selvitystä ansiokkaana ja ajankohtaisena. EK kiinnittää huomiota asian jatkovalmistelun osalta, että on tärkeää pitää kirkaana selvityksen ja mahdollisen lainsäädäntöuudistuksen tavoitteet ja esittää selvitystä tuomioistuimen resursseista ja oikeudenkäyntien kustannuksista, jotta konkretisoidaan sovittelumenettelyn hyötyjä.

Brink Pacius Anmari
Elinkeinoelämän keskusliitto, EK - Anmari Brink Pacius